

Strzeż się Dżina!

prowadzenie: Ottoich

I

Kim jest dżin?

Dżin

Ogień bez dymu

Koran (sura 55, werset 15): dżiny stworzono z „ognia bez dymu”. Ludzi z gliny.

Wolna wola

Mają własne społeczności, religie i grzechy. Mogą być wierzące albo nie. Czyli: Czyli: mają własny interes, który nie musi być musi być twoim.

Ukryci

Rdzeń *dż-n-n* znaczy „zakryć, ukryć”. Dżin to z Dżin to z definicji coś, czego nie widzisz. Trudno negocjować z kontrahentem, kontrahentem, którego nie widać.

Dżin służy, bo musi

Testament Salomona (tekst grecki, I–III w.): król dostaje od archanioła pierścień z pieczęcią i tym pierścieniem zmusza demony do budowy Świątyni.

W tradycji islamskiej Salomon (Sulajman) więzi zbuntowane dżiny w dżiny w **mosiężnych naczyniach** i wrzuca do morza. Stąd butelka. Stąd Stąd lampa.

Strzeż się Dżina! · Ottoich

Skąd się wzięły „trzy życzenia”?

1693

Perrault, *Śmieszne życzenia*

Drwal dostaje trzy życzenia. Pierwsze: kielbasa. Drugie: kielbasa na nosie żony. Trzecie: zdjąć kielbasę. Bilans: zero.

1992

Disney łączy jedno z drugim

Limit trzech życzeń, zakaz zabijania i wskrzeszania, niebieski kolor.

1712

Galland dopisuje Aladyna

Aladyna nie ma w arabskich rękopisach. Francuski tłumacz spisał go od Hanny Diyaba z Aleppo. Dżin z lampy jest nieograniczony – żadnego limitu życzeń.

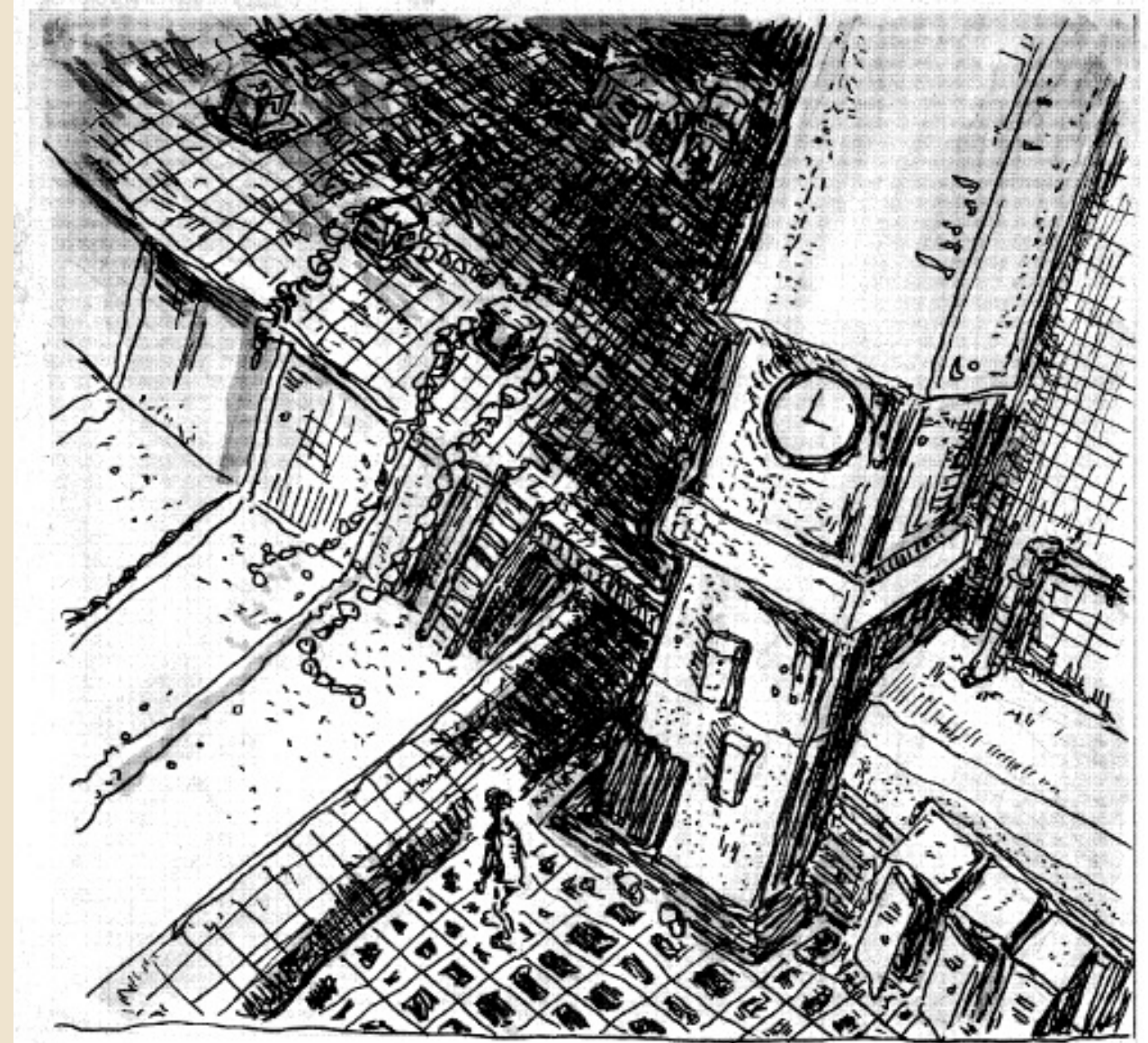
II

Życzenie jako pułapka

Katalog spełnionych życzeń

zyczeń

Opowieść	Życzenie	Co przyszło w pakiecie
Midas (Owidiusz)	Wszystko, czego dotknę, w złoto	Złoty chleb, złota córka, głód
O rybaku i jego żonie (Grimm, 1812)	Chata → pałac → tron → papieństwo → Bóg	Powrót do starej chałupy
Kwiat paproci (Kraszewski, 1884)	Bogactwo – pod warunkiem, że tylko dla siebie	Śmierć rodziny, potem własna
Faust (Marlowe, Goethe)	Cała wiedza i cała rozkosz	Termin płatności

- 1 Dosłowność
- 2 Ukryty koszt
- 3 Eskalacja
- 4 Utrata siebie

III

Dlaczego mózg źle życzy

Prognozowanie afektywne (Gilbert, Wilson):

ludzie systematycznie zawyżają, **jak mocno**
i **jak długo** będą się cieszyć lub cierpieć po przyszłym zdarzeniu.

Życzenie jest prognozą.

A prognozy emocjonalne są złe z tego
samego powodu, z którego dżin jest groźny:
obie ignorują kontekst, w którym życzenie się
spełni.

Hedonistyczny kierat: poziom zadowolenia wraca do punktu wyjścia. Życzenie spełnione to życzenie zamortyzowane.

Brickman, Coates, Janoff-Bulman (1978), *Lottery winners and accident victims: Is happiness relative?*

ETAP 1

Nagroda niespodziewana

Silny wyrzut dopaminy w momencie nagrody. Tak smakuje pierwsze spełnione życzenie.

ETAP 2

Nagroda przewidziana

Wyrzut przesuwają się na sygnał zapowiadający nagrodę.”

ETAP 3

Nagroda stała

Układ przestaje reagować.

Schultz i in. (1997): dopamina koduje **błąd przewidywania nagrody**. Bernidge „chcieć” i „lubić” to dwa różne układy – dźwignia pierwszy, a obiecuje drugi.

Test dżina

Weź swoje życzenie i zapytaj: **jak spełniłby je ktoś, kto mnie nie lubi i nie może odmówić?**

Jeśli odpowiedź cię przeraża – to jest twoje życzenie.

V

Jak życzyć, żeby przeżyć

Życz procesu, nie stanu

„Chcę umieć rysować”

Pisz jak w grimuarze

Krąg, warunki, termin, klauzula „bez szkody dla mnie i moich”.
Magowie ceremonialni to prawnicy w szatach – z dobrego powodu.

Premeditatio malorum

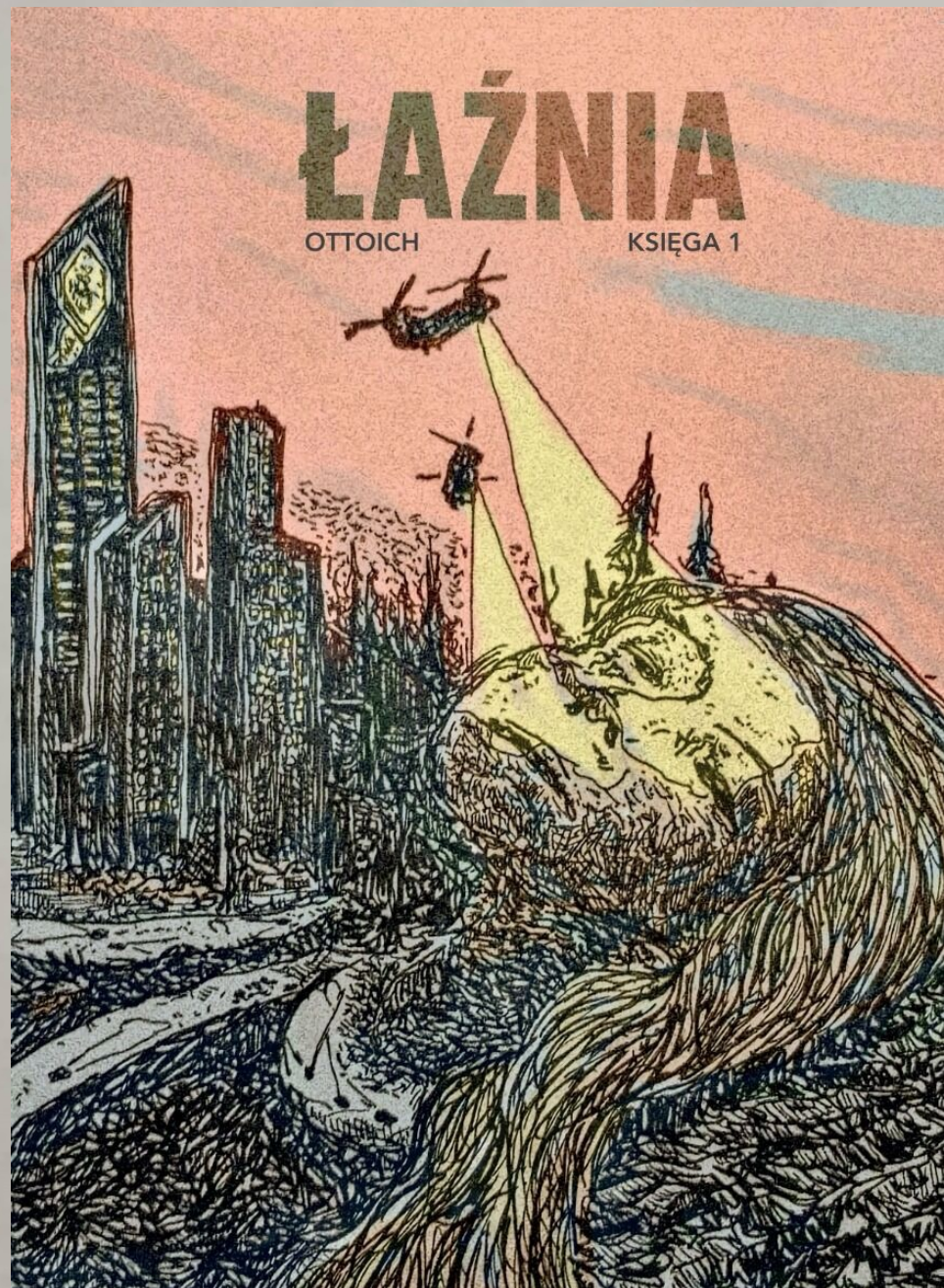
Stoicy: zanim czegoś zapragniesz, wyobraź sobie, że już to masz –
razem z rachunkiem.

Sprawdź: chcesz czy lubisz?

Berridge: to dwa różne układy. Większość życzeń to „chcę”, które
„chcę”, które nigdy nie doczeka „lubię”.

Schultz W., Dayan P., Montague P. R. (1997). *A neural substrate of prediction and reward.*
Science 275

Berridge K. C., Robinson T. E. (2016). *Liking, wanting, and the incentive-sensitization theory of
theory of addiction.* *Am. Psychol.* 71(8)

Referencje

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Koran, sura 55 (Ar-Rahman), w. 15

Testament Salomona, tekst grecki, I–III w. n.e.

Księga tysiąca i jednej nocy – „Opowieść o rybaku i dżinie”; A. Galland, *Les mille et une nuits* (1704–1717)

Owidiusz, *Metamorfozy*, ks. XI (Midas)

Ch. Perrault, *Les souhaits ridicules* (1693)

J. i W. Grimm, *O rybaku i jego żonie* (1812); A. Puszkina, *Bajka o rybaku i rybce* (1833)

J. I. Kraszewski, *Kwiat paproci* (1884)

W. W. Jacobs, *The Monkey's Paw* (1902)

Ch. Marlowe, *Doktor Faustus* (ok. 1592); J. W. Goethe, *Faust* (1808/1832)

PSYCHOLOGIA, NEURONAUKA, AI

Brickman P., Coates D., Janoff-Bulman R. (1978). *Lottery winners and accident victims: Is happiness relative?* J. Pers. Soc. Psychol. 36(8)

Brickman P., Campbell D. T. (1971). *Hedonic relativism and planning the good society*

Wilson T. D., Gilbert D. T. (2003). *Affective forecasting*. Adv. Exp. Soc. Psychol. 35

Gilbert D. T. (2006). *Stumbling on Happiness* (wyd. pol. *Na tropie szczęścia*)

Schultz W., Dayan P., Montague P. R. (1997). *A neural substrate of prediction and reward*. Science 275

Berridge K. C., Robinson T. E. (2016). *Liking, wanting, and the incentive-sensitization theory of addiction*. Am. Psychol. 71(8)

Russell S. (2019). *Human Compatible: AI and the Problem of Control*

Krakovna V. i in. (2020). *Specification gaming: the flip side of AI ingenuity*. DeepMind